

Materials docents. Núm. 3

GUIA DEL PORTAFOLI DOCENT

2005

Oficina de Coordinació i Avaluació Acadèmica (OCAA)
Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida

GUIA DEL PORTAFOLI
DOCENT

2005

Mireia Valero i Jordi Pérez.

Els autors agraïm a Samanta Albaina, Josep Eladi Baños, Lucía Gil, Meritxell Girvent, Elisabeth Moyano, Climent Nadeu, Maria Nolla, Javier Palazón, José Antonio Pereira i Montserrat Rosquelles la col·laboració que han prestat per a l'elaboració d'aquest document.

ÍNDIX

1. Què és un portafoli docent?	5
2. Quins són els objectius d'un portafoli docent?	5
3. Com elaborar un portafoli docent?	5
4. Qui és el propietari d'un portafoli docent?	7
5. Directrius per a la realització d'un portafoli docent:	
5.1. Dades generals sobre l'activitat docent desenvolupada	7
5.2. Què s'ensenya?	8
5.3. Com s'ensenya?	8
5.4. Com s'avalua?.....	10
5.5 Resultats obtinguts	12
5.6 Interès i dedicació a la millora de l'activitat docent	13
5.7 Propostes de millora	15
6. Bibliografia	16
7. Annex: Plantilla d'anàlisi.....	17

1. Què és un portafoli docent?

Un portafoli docent és un recull d'informació i documentació d'un professor, producte d'una pràctica reflexiva al llarg del temps, que li permet descriure les seves habilitats docents i el seu interès per la docència.

2. Quins són els objectius d'un portafoli docent?

Un portafoli té dues grans finalitats:

- a) Facilitar la reflexió i l'anàlisi de l'activitat desenvolupada amb la intenció de millorar-la.
- b) Acreditar les competències com a professor i l'interès per la docència en els processos d'avaluació.

3. Com elaborar un portafoli docent?

La literatura sobre el tema ens indica que l'elaboració d'un portafoli pot ser molt variada, ja que es basa en el criteri de cada professional. Tot i així, amb aquesta guia es pretén suggerir uns continguts per facilitar aquesta tasca.

S'hi presenten **set apartats**, alguns amb subapartats, referents a: la visió sobre l'ensenyament, què s'ensenyava, com s'ensenyava, com s'avalua, els resultats obtinguts, l'interès per la docència i les propostes immediates per la millora.

Per cada subapartat es proposen:

- a) Uns **elements a considerar**, que poden ser útils per a la reflexió periòdica sobre l'activitat desenvolupada i per a la redacció del l'informe escrit del portafoli quan calgui presentar-lo en un procés d'avaluació concret.
- b) Uns **documents possibles**, que poden ser d'utilitat per determinar com s'acreditarà allò que s'exposa.

A l'hora d'elaborar un portafoli hem de considerar dos moments diferencials:

1. En primer lloc, el de l'**activitat periòdica d'anàlisi i reflexió** sobre la tasca docent desenvolupada. Es recomana fer-la almenys un cop l'any, preferiblement després de finalitzar el curs.

- a) A l'annex d'aquesta guia es presenta una plantilla que pot ajudar a estructurar l'anàlisi. Proposa determinar els punts forts, els punts febles i les mesures concretes per millorar la tasca docent, així com preveure com es demostraran els punts forts i les millores realitzades.
- b) S'aconsella anar guardant qualsevol tipus de documentació (en paper, CD, videogravació, etc.) que pugui servir per acreditar les competències docents o les millores realitzades a través del temps.

2. En segon lloc, el del **portafoli docent** pròpiament dit, elaborat segons un procés d'acreditació amb els set apartats proposats en aquesta guia o els que determini l'entitat avaluadora.

Per a cada apartat o subapartat, si escau, se suggereix incloure-hi:

- a) Una **reflexió escrita** sobre el tema en qüestió, posant èmfasi en els canvis a través del temps. Per redactar-la seran d'utilitat els *elements que cal considerar* de cada apartat, les plantilles emplenades (annex) i les millores que s'hagin portat a terme.
- b) Una **selecció de documents**, o altres formes d'evidència, per acreditar allò que es diu en l'escrit. Són especialment interessants els que mostrin els punts forts i les millores fetes.

El portafoli que es presenti **no** hauria de ser molt extens; és més important la qualitat que l'extensió de l'informe escrit i la pertinència de la quantitat dels materials aportats.

4. Qui és el propietari d'un portafoli docent?

L'elaboració del portafoli docent és una activitat individual i voluntària de cada docent. El material i la informació recopilats són de la seva propietat. Serà el professor qui, davant d'un requeriment que ell consideri oportú, en trencarà la privacitat.

5. Directrius per a la realització d'un portafoli docent

5.1. Dades generals sobre l'activitat docent desenvolupada

Aquest apartat fa referència a l'activitat docent desenvolupada i a la visió personal sobre la docència universitària i els processos d'aprenentatge dels estudiants.

a) Relació de les assignatures en les quals es participa (nom, responsabilitat, nombre de crèdits, nombre d'alumnes, informació sobre si les assignatures són obligatòries o optatives, del pregrau o del postgrau, etc.) i d'**altres responsabilitats docents** o de **gestió** a la Universitat.

b) Visió personal de l'ensenyament - aprenentatge. Es tracta de fer l'esforç de redactar la pròpia visió personal sobre l'ensenyament universitari, fent èmfasi en els possibles canvis a través del temps i les seves causes.

Elements a considerar:

Ensenyament centrat en el professor o en l'estudiant. Aprenentatge actiu *versus* passiu. Professor transmissor *versus* facilitador. Acció individual *versus* compartida. Volum de continguts mínims (bàsics) *versus* màxims (extensos). Especialització *versus* generalització (amb transversalitat). Rendiment dels alumnes: èxit per a tots *versus* no per a tots. Tasca individual (assignatures) *versus* col·lectiva (titulació sencera). Materials d'estudi. Importància de les noves tecnologies.

Què ha variat en la teva visió de l'ensenyament a través del temps? Què hi ha influït?

5.2. Què s'ensenya?

Aquest punt es refereix als esforços fets per determinar amb precisió els objectius dels processos docents desenvolupats.

Elements a considerar:

Determinació amb precisió de les **competències** que han d'assolir els estudiants de l'assignatura (coneixements, habilitats, actituds i valors). Consideració dins dels objectius propis l'assoliment de competències transversals (parlar en públic, escriure, treball en equip, etc.). Discriminació entre objectius bàsics o essencials i d'altres no tan imprescindibles. Determinació de l'avaluació més adequada. Comprovació que els objectius poden ser assolits per tots els estudiants. Estimació del temps que necessiten els estudiants per assolir els objectius considerant la seva càrrega total (totes les assignatures).

Documents possibles:

- Exemples de llistes de competències a assolir (de coneixements, d'habilitats, d'actituds i valors).
- Programes docents on s'especifiquen els objectius tant generals com específics.

5.3. Com s'ensenya?

Aquest apartat tracta tot allò referent a la planificació i l'actuació docents considerant el control dels aprenentatges dels estudiants i l'atenció tutorial. Per a la seva preparació pot ser d'utilitat l'*Inventari d'autoavaluació sobre l'activitat docent: Guia de bones pràctiques docents* (2002), proposat per l'Oficina de Coordinació i Avaluació Acadèmica (OCAA).

a) Planificació de l'actuació docent

Elements a considerar:

Reflexió sobre els mètodes docents que es faran servir durant el curs. Consideració dels resultats del curs anterior. Preparació de les activitats que l'alumne ha de realitzar durant el curs. Coordinació amb altres professors de la mateixa i d'altres assignatures. Elaboració de guions de les classes per presentar als alumnes. Preparació d'exercicis, preguntes o problemes perquè els alumnes els realitzin durant la classe. Preparació específica d'exemples i/o aplicacions per aclarir el contingut previst de la classe.

Documents possibles:

- Projecte docent detallat amb les activitats programades.
- Esquemes fets per planificar un curs.
- Exemple d'esquema d'una lliçó magistral.
- Exemple de la planificació d'altres activitats (seminaris, grups de discussió, etc.).

b) Actuació

Elements a considerar:

Informació als alumnes del projecte docent (objectius, activitats, criteris d'avaluació, bibliografia, lloc i horari d'atenció a l'estudiant. Invitació als alumnes a consultar sempre que ho necessitin). Consideració dels coneixements previs dels alumnes. Consideració de les propostes que facin els alumnes sobre el projecte docent de l'assignatura. Adaptació de la quantitat i la dificultat dels continguts al nivell dels estudiants. Resum de la classe anterior al començament d'una nova. Esquema d'allò que serà explicat a la classe. Seguiment dels punts de l'esquema. Indicació clara del pas d'un punt de la lliçó a un altre. Resum final dels punts més rellevants. Ús d'exemples o aplicacions per il·lustrar la teoria. Interrupció de l'explicació si hi ha soroll de fons produït pels estudiants. Comprovació que els materials per als alumnes són dispensats prèviament o de manera immediata després de la classe. Verificació que tots els estudiants senten bé l'explicació. Contacte visual amb tots els estudiants. Gesticulació i canvis en l'entonació per emfatitzar moments puntuals de la sessió. Respostes precises a les preguntes dels alumnes. Invitació als estudiants a fer preguntes o comentaris. Diferenciació clara entre evidència científica i opinió. Verificació que el temps previst per fer la classe hagi estat l'adequat. Comprovació que els estudiants hagin entès els conceptes explicats. Control de manerismes, físics o verbals, que puguin distreure els estudiants. Actitud respectuosa amb tots els estudiants, evitant comentaris que puguin ferir a algú (nacionalitat, raça, sexe, orientació sexual, actituds polítiques, socials o religioses, etc.). Control de les activitats docents d'aprenentatge realitzades dintre i fora de classe. Transmissió de l'entusiasme als alumnes. Estimulació perquè els estudiants aprenguin autònomament.

Documents possibles:

- Exemple de la planificació d'activitats docents (classes magistrals, aprenentatge basat en problemes, grups de discussió, presentació per part de l'estudiant, etc.).
- Gravacions fetes durant l'activitat docent.
- Fotos fetes durant les activitats docents (teòriques o pràctiques).

c) Materials

Elements a considerar:

Recursos materials utilitzats (bibliogràfics, audiovisuals, etc.) i per què. Preparació de material especial. Rellevància de la bibliografia recomanada. Utilització de recursos informàtics (Campus Global). Canvis a través del temps

Documents possibles:

- Exemples de materials audiovisuals utilitzats.
- Exemples de materials a disposició dels estudiants en la web (Campus Global).
- Exercicis d'ordinador i/o software.
- Exemple de material i metodologia utilitzat en els grups de discussió i seminaris.
- Llista de la bibliografia recomanada.

d) Control dels aprenentatges i disponibilitat

Elements a considerar:

Informació als estudiants sobre la disponibilitat horària i ubicació. Establiment de l'ambient per facilitar la confiança. Mètode utilitzat per detectar problemes d'aprenentatge en els estudiants. Intervenció per prevenir el possible fracàs. Detecció de problemes aliens a l'activitat docent (socials o psicològics) que dificulten l'aprenentatge i l'assessorament.

Documents possibles:

- Informació de la disponibilitat del professor, horari d'atenció als estudiants (tutories).
- Breu descripció de com es fa la identificació i el seguiment de les dificultats dels estudiants.
- Documents sobre la satisfacció dels estudiants referents a la relació professor-alumne.

5.4. Com s'avalua?

Aquest punt se centra en tot allò referent a l'avaluació dels aprenentatges. És molt important ja que l'avaluació determina què i com aprenen els estudiants. Per a la seva preparació pot ser d'utilitat el document de l'OCAA citat en l'apartat anterior i el *Marc general per a l'avaluació dels aprenentatges dels estudiants* editat per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya, AQU (2003).

a) Tipus d'avaluació

Elements a considerar:

Tipus d'avaluació (diagnòstica, formativa, sumativa). Avaluació inicial anònima per conèixer el nivell de coneixements dels alumnes. Avaluació continuada per saber com està anant el progrés d'aprenentatge. Preparació d'exercicis d'autoavaluació per als estudiants.

Documents possibles:

- Exemples d'exàmens (diagnòstics, formatius, sumatius) per avaluar tant la teoria com les habilitats pràctiques.

b) Mètodes

Elements a considerar:

Tipus de proves utilitzades durant el curs per avaluar els coneixements (proves d'elecció múltiple, assajos més o menys extensos, etc.) i habilitats. Idoneïtat d'aquestes.

Documents possibles:

- Exemples de preguntes representatives per avaluar coneixements i habilitats.

c) Informació i retroacció (*feedback*) als estudiants

Elements a considerar:

Informació detallada envers els mètodes d'avaluació dels criteris de superació de les assignatures i del temps disponible per fer els exàmens. Informació dels criteris de correcció utilitzats. Demora entre la realització i la correcció dels exàmens. Informació dels resultats, forma i demora. Retroacció (oral o escrita) individual per millorar l'aprenentatge.

Documents possibles:

- Exemples d'informació donada als estudiants (a priori, sobre les regles del joc).
- Exemples de retroacció als estudiants (a posteriori, sobre els resultats).
- Exemples d'exàmens amb anotacions manuscrites del professor per als estudiants.

d) Planificació dels exàmens

Elements a considerar:

Planificació dels exàmens tenint davant els objectius docents. Verificació que cada pregunta (d'elecció múltiple o d'assaig, curta o llarga) avalua algun objectiu rellevant d'aprenentatge. Preparació de les preguntes de l'examen en finalitzar l'explicació de cada tema. Verificació que el nivell d'exigència dels exàmens s'ajusta als objectius i al nivell de coneixements dels estudiants. Sol·licitud de l'opinió sobre la pertinència de l'examen a col·legues. Verificació que el temps necessari per contestar l'examen s'ajusta al temps assignat. Comprovació del temps necessari.

Documents possibles:

- Exemples de taules d'especificació (quadres sobre la planificació d'un examen per a la selecció de les preguntes).
- Exemples de la relació entre les preguntes dels exàmens amb els objectius específics d'aprenentatge previstos.
- Informació de col·legues sobre la pertinència dels propis exàmens.
- Registres del temps necessari per contestar els exàmens per col·legues o pel mateix professor i la seva relació amb el temps assignat.

e) Correcció

Elements a considerar:

Facilitar als estudiants que puguin fer suggeriments sobre les preguntes d'un examen (de supressió, de modificació de resposta o de diferents respostes). Ús de criteris de puntuació ben definits i coneguts pels estudiants. Avaluació anònima. Horari de correcció homogeni. Correcció per preguntes i **no** per estudiants. Avaluació doble, separada en el temps, dels casos dubtosos.

Documents possibles:

- Normes escrites als estudiants sobre l'avaluació i la correcció dels exàmens.
- Exemples de les plantilles de correcció de les proves d'assaig o de pràctiques.

f) Avaluació de les proves (examen dels exàmens)

Elements a considerar:

Avaluació a posteriori dels exàmens (pertinència, dificultat, discriminació, temps invertit, etc.). Utilització de l'avaluació dels exàmens i dels resultats acadèmics en la millora de la docència i els processos d'avaluació.

Documents possibles:

- Exemples de resultats respecte als exàmens (dificultat, discriminació, fiabilitat, etc.).

5.5. Resultats obtinguts

Aquest apartat fa referència als resultats dels processos docents dels professors.

a) Acadèmics

Elements a considerar:

Valoració dels resultats acadèmics en acabar la intervenció docent de les assignatures (percentatge d'èxit dels estudiants, mitjanes i dispersió de les qualificacions, etc.). Comparacions amb anys anteriors. Canvis a través del temps. Relació entre innovacions en les assignatures (continguts, mètodes, avaluacions) i resultats acadèmics.

Documents possibles:

- Dades i/o taules resum de resultats acadèmics dels estudiants a través dels anys.

b) De satisfacció

Elements a considerar:

Satisfacció dels estudiants amb la docència i els processos docents. Canvis a través del temps. Relació entre innovacions (continguts, mètodes, avaluacions) i resultats de satisfacció.

Documents possibles:

- Dades i/o taules resum dels resultats sobre la satisfacció dels estudiants a través del temps.
- D'altres documents sobre la satisfacció dels estudiants en relació amb la docència rebuda per part del professor (cartes, reconeixements, etc.).

c) De competència dels estudiants

Elements a considerar:

Constatació de l'adquisició de competències dels estudiants com a conseqüència de la intervenció docent. Conservació d'exercicis o treballs ben realitzats pels estudiants.

Documents possibles:

- Exemples d'exercicis o treballs (exàmens, memòries, quaderns de treball al laboratori, publicacions, pàgines web, fotos, vídeos, etc.) realitzats pels estudiants que il·lustren les competències adquirides.

- Informes sobre la competència dels estudiants fets per persones que els han contractat o que els han tingut al seu càrrec durant un període de pràctiques.

5.6. Interès i dedicació a la millora de l'activitat docent

En aquest punt s'haurien d'explicitar totes aquelles activitats adreçades a la millora de la qualitat de la docència universitària.

a) Formació i assessorament rebut

Elements a considerar:

Activitats formatives (cursos, congressos, tallers, etc.) realitzades per millorar la docència i la seva repercussió en la pràctica pròpia. Assessorament rebut per millorar la docència. Autoavaluacions realitzades i instruments utilitzats (Inventari d'autoavaluació de l'OCAA, etc.). Observació per col·legues o enregistrament de la classe amb la intenció de millorar. Intercanvi d'experiències educatives amb altres companys. Intercanvi i demanda d'informació referent a la docència als estudiants i instruments utilitzats (qüestionaris, entrevistes, etc.). Utilització dels suggeriments de millora procedents dels col·legues, dels estudiants o d'autoritats educatives.

Documents possibles:

- Acreditació d'assistència a activitats formatives en l'àrea docent (conferències, cursos, tallers, seminaris, congressos, etc.).
- Estudis fets de la pròpia docència (autoavaluacions d'activitats realitzades, videogravacions, audiogravacions, etc.).
- Informes descriptius d'observadors a l'aula (personal del mateix departament, de col·legues de la mateixa disciplina o d'altres de la mateixa o d'altres universitats, etc.).
- Informes de companys que han llegit el material docent, el programa del curs, les activitats realitzades, les pràctiques d'avaluació i qualificació, etc.
- Descripció dels canvis adoptats com a conseqüència de l'autoavaluació, avaluació per parells, suggeriments dels estudiants, assessorament extern, etc.
- Còpies de diferents modalitats utilitzades per obtenir *feedback* dels estudiants.
- Plantilles d'anàlisi de l'activitat docent emplenades (pàgina 17).

b) Formació i assessorament impartit

Elements a considerar:

Participació en activitats formatives (cursos, tallers, etc.) adreçades a d'altres docents. Formació de formadors. Realització de tasques d'assessorament de col·legues (observacions de l'activitat a classe, suggeriments de millora, etc.).

Documents possibles:

- Programes (amb objectius i contingut) de la formació impartida en l'àrea de docència.
- Invitacions per realitzar activitats formatives procedents d'altres institucions.
- Referències en mitjans de comunicació (revistes universitàries, premsa, etc.).

- D'altres evidències de l'ajuda donada a companys per a la millora de la seva docència (documents de treball, cartes d'agraïment o de reconeixement, etc.).

c) Milllores i innovacions rellevants fetes

Elements a considerar:

Desenvolupament d'algun tipus d'innovació docent finançada. Adaptació de l'ensenyament a l'espai europeu.

Documents possibles:

- Relació de projectes docents finançats i de les fonts de finançament.
- Descripció de l'adaptació de l'assignatura als requisits de l'Espai Europeu d'Educació Superior (Horitzó Bolonya, crèdits europeus, etc.).

d) Implicació en tasques col·lectives

Elements a considerar:

Participació en les experiències col·lectives desenvolupades en el mateix centre (programes de tutories, tutories del portafoli dels estudiants, etc.). Participació en alguna activitat dirigida per la direcció del centre (comissions diverses, programes d'intercanvis, convalidacions, etc.). Participació en alguna societat científica relacionada amb l'educació i grau d'implicació.

Documents possibles:

- Enumeració d'activitats col·lectives desenvolupades en el mateix centre.
- Relació de societats científiques en l'àmbit de l'educació.

e) Recerca educativa, desenvolupament de materials i/o activitats de difusió.

Elements a considerar:

Recerca educativa realitzada, resultats i difusió (pòsters i/o comunicacions a congressos, publicacions, canvis per a la millora, etc.). Material docent d'interès general desenvolupat, repercussió i difusió. Publicacions sobre docència (monografies, capítols de llibre, etc.).

Documents possibles:

- Relació de publicacions sobre temes educatius.
- Materials docents desenvolupats.

f) Valoració i reconeixement extern

Elements a considerar:

Valoració de la pròpia tasca docent feta per altres persones (estudiants, col·legues, institucions, etc.). Reconeixements a l'actitud docent. Premis o distincions rebudes en relació amb l'activitat docent.

Documents possibles:

- Cartes, documents o comentaris escrits per estudiants, col·legues o institucions, en els quals és valorada l'activitat docent desenvolupada.
- Reconeixements i premis rebuts en relació amb l'activitat docent.

5.7. Propostes de millora

En aquest apartat s'haurien d'explicitar les propostes de millora concretes després de cada moment de reflexió o davant d'un procés d'acreditació.

Les propostes serien fruit de l'anàlisi de la pròpia docència en cadascun dels apartats proposats i de la priorització d'algunes accions de millora sobre d'altres. Les millores haurien de ser específiques, mesurables, assolibles, realistes i s'hauria de preveure un temps blindat per poder realitzar-les (en anglès hi ha el mot *smart* per recordar les característiques de tot procés de millora: “*specific, measurable, achievable, reasonable and realistic, time keeping and trackable*”).

6. Bibliografia

Agència per a la qualitat del sistema universitari a Catalunya. (2001). *Marc general de l'avaluació del professorat*. Barcelona: AQU.

Centre for learning and teaching Dalhousie university. Online resources for writing a Teaching Dossier (or Teaching Portfolio). [en línia] (actualització: maig del 2005) <http://learningandteaching.dal.ca/tdres.html>

Fernández-March, A. (2002). *Taller: evaluación y mejora de la enseñanza universitaria, la carpeta docente*. València: Instituto de Ciencias de la Educación, Universidad Politécnica de Valencia. [Material d'ús intern].

Knapper, C., Wilcox, S. (1998). *El portafolio docente*. Madrid: RED-U.

Pérez, J.(2002). *Inventari d'autoavaluació sobre l'activitat docent. Guia de bones pràctiques docents. Materials Docents. Núm. 1*. Barcelona: Oficina de Coordinació i Avaluació Acadèmica. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra.

Programa per la Qualitat Educativa. (2004). *Manual d'avaluació docent del professorat de la Universitat Pompeu Fabra*. [en línia] (actualització: març del 2004) <https://campusglobal.upf.es> (docència). [Material d'us intern].

Roma, J., Nolla, M., Fornells, J. M., Hedley, R. (2004). *Guide to Continuing Professional Development Personal Portfolio*. Prishtinë: Continuing Professional Development Board of the Ministry of Health of Kosovo.

Seldin, P. (2004). *Teaching Portfolio*. Bolton: Anker Publishing Company.

Urbach, F. (1992). *Developing a Teaching Portfolio*. *College Teaching* , 40. Pàg. 71-74.

7. Annex

PLANTILLA D'ANÀLISI

PUNTS FORTS:

Quins són els aspectes més assolits?

-

-

-

-

DOCUMENTACIÓ:

Com mostraries els punts forts?

-

-

-

-

PUNTS FEBLES:

Quins aspectes es poden millorar?

-

-

-

-

SUGGERIMENTS:

Com els pots millorar?

-

-

-

-

ACTIVITATS:

On implementaràs la millora?

-

-

-

-

DOCUMENTACIÓ:

Com mostraràs la millora?

-

-

-

-

Data de l'anàlisi: